

Фоностилестичні варіанти висловлювання подяки в англійському діалогічному мовленні

Чарікова І.В.

Волинський державний університет ім. Лесі Українки

У статті розглядається проблема фонетичної диференціації мовлення. Основна увага при аналізі мовлення, а саме мовленнєвого акту подяки, концентрується на екстралінгвістичних факторах: соціальний статус мовця, його відношення до змісту висловлювання, соціальні умови спілкування та відносини між мовцем та слухачем, що визначають вибір того чи іншого стилістичного варіанту подяки. У статті описуються результати аудиторського аналізу, що підтверджують гіпотезу про просодичну автономність стилістичних варіантів висловлювань подяки, яка утворюється складною взаємодією тональних, динамічних та темпоральних характеристик та найяскравіше проявляється в невимушених мовленнєвих актах подяки (невимушені з модальним відтінком доброзичливості та невимушені з модальним відтінком стриманості) та в офіційних з авторитетом на боці мовця (з модальним відтінком доброзичливості та стриманості), менш за все – в офіційних висловлюваннях із рівним статусом комунікантів (з модальним відтінком доброзичливості та стриманості).

This article presents a phonetic differentiation approach to analysing communication. The main attention in the analysis of speech, gratitude speech acts precisely, is addressed to the extralinguistic factors, such as speaker's social status, his/her attitude to utterance content, social circumstances of communication and relations between speaker and listener, that determine the choice of a certain stylistic variant of gratitude. Results of the auditory analysis, described in the article, prove the hypothesis about the prosodic autonomy of stylistic and modal variants of gratitude utterances, which are formed by complex interaction of tone, dynamic and temporal characteristics and mostly manifested in informal gratitude speech acts and in official speech acts of gratitude with the speaker's authority. The least degree of prosodic autonomy is shown in official speech acts of gratitude when interlocutors are of equal social status.

Становлення та розвиток соціальної лінгвістики здійснило останнім часом великий вплив на фонетику та фонологію. Лінгвістами різних країн (Овчинников:1990; Семенец:1985; Туманян:1995; Bailey:1991; Chambers:1995) розробляється проблема співвідношення нормативності та варіювання з урахуванням усього комплексу факторів, що регулюють реалізацію сегментного складу мови. Визначився актуальний напрямок соціолінгвістичних досліджень – соціофонетика. Як відмічає У.Лабов, соціофонетика розширює погляд на функції мови, концентрує увагу на її соціальному використанні та відкидає обмеження, що накладаються традиційною формальною лінгвістикою на галузь досліджуваних факторів та характер методів дослідження (Лабов:1976).

Соціолінгвістичний аналіз на вимовному рівні з урахуванням факторів соціального порядку надає лінгвістам можливість із нової точки зору поглянути на низку питань, які давно привертала їх увагу. Однією з таких проблем, до рішення якої дозволяє, на наш погляд, приблизитися лінгвістична наука в теперішній час, являється проблема мовних змін, що реєструються дослідниками практично на усіх рівнях мовної системи. Зміни в мовленнєвій поведінці мовців нерідко свідчать про положення та переміщення індивіда в рамках соціальної структури, оскільки мовленнєва поведінка являється індикатором зміни положення мовця, відображенням його соціальної приналежності. (Blount:1995; Figueroa:1994; Freed, Greenwood:1996; Labov:1972; Romaine:1994).

У всіх випадках співрозмовники здійснюють соціальний вибір одного з конкуруючих способів формулювання будь-якого висловлювання. Тому соціолінгвістичні дослідження відповідають одному з постулатів лінгвістики, що належить Л.Блумфільду, про те, що деякі висловлювання ідентичні або частково подібні за звучанням та значенням, не дивлячись на те, що немає двох фонетично тотожних висловлювань [Bloomfield:1926].

Необхідно зауважити, що якщо діалект та різні форми розмовної мови пов'язані, перш за все, із географічним походженням носіїв мови, то соціальний статус варіанту втілений у соціолекті, а характеристики та особливості комунікативної ситуації відображуються на стилістичному рівні, тобто на рівні функціонального та вимовного стилю.

Узагальнені типи конкретних мовленнєвих ситуацій у різних сферах комунікативної діяльності доповнюють, в свою чергу, структуру соціальної диференціації мови новими аспектами, одним із яких є питання соціально та ситуативно зумовленої варіативності мовлення

Ситуативна варіативність проявляється в переважному використанні тих чи інших мовних засобів на вимовному рівні та пов'язується з протиставленням різних вимовних стилів. Кожний соціальний тип людей володіє своїм набором вимовних стилів, який залежить від низки обставин.

На думку Р.Мюллер-Фрайенфельс, в мовленні різних людей, що говорять однією мовою, часто зустрічаються фонетичні розходження. Різним ситуаціям та емоційним станам людини відповідають й певні засоби мови. Основне значення мають при цьому фонетичні засоби, такі як ритм, темп, висота тону, паузи, напрямок руху основного тону і т.д. [Muller-Freienfells: 1948, 54]. Співрозмовники часто перебивають один одного, повторюють одні й ті ж слова та частини фраз, вставляють різні звуки та слова, переривають своє мовлення тривалою та синтаксично невиправданою паузою [Ніколаєва: 1970, 117]. Важливо, що ці засоби мови мають психологічні форми впливу та сприймаються співрозмовниками в соціологічній взаємодії. Часто, завдяки лише декільком вимовленим фразам, ми отримуємо саме загальне уявлення про характер, емоційний стан та соціальне положення мовця. Крім того, ми можемо відмітити настрій співрозмовника, завдяки нашій суб'єктивній оцінці акустичних особливостей його мовлення.

Лінгвістами відмічалось, що в індивідуальному словнику людини мається велика кількість близьких за значенням лексичних, граматичних та фонетичних форм, які відрізняються один від одного притаманними їм соціальними ознаками. Це ставить мовців перед можливістю вибору тих із них, які більше всього пасують обставинці, темі бесіди, відповідають комунікативним намірам мовця та чеканням слухача [Розен: 1984, 23].

В умовах усного мовленнєвої комунікації темп, ритм мовлення, гучність, тембр голосу різняться за умови обговорення однієї й тієї ж теми в колі сім'ї, серед колег. Крім цього, існують фактори, які не можна не враховувати в умовах усної комунікації – приміщення або місце спілкування, час спілкування та ін. По-різному говорять на одинці та коли присутні інші. Процес перебудови в різних умовах відбувається несвідомо як інстинктивне переключення у відповідні рамки. До ознак, які визначають характер усної мовленнєвої комунікації, зараховують, крім інших, наступні: освіту, інтереси, ідеали, потреби, здібності, знання, обдарованість, темперамент, характер [Bertold: 1984].

Одним із можливих критеріїв підходу до вивчення фонетичної варіативності мовлення є питання вибору мовних/мовленнєвих засобів під впливом екстралінгвістичних факторів соціально-психологічного плану. Це дозволяє визначити оптимальні критерії варіативності фоностилестичних явищ у соціальному плані. При цьому залежність фоностилестичних явищ визначається як градація різних ступенів офіційності висловлювань [Гайдучик: 1973]. Екстралінгвістичний аспект у соціальному плані визначає, на думку С.М.Гайдучика, будь-який ступінь офіційності усного тексту через різні рівні контролю мовця над своїм мовленням. Отже, здатність мовця контролювати своє мовлення можна розглядати в якості одного з головних критеріїв при аналізі фоностилестичної варіативності усного тексту. Вихідними критеріями являються при цьому елементи екстралінгвістичного контексту – *сфера спілкування та мовленнєва*

ситуація. Отже приступаючи до проведення експериментально-фонетичного дослідження, ми враховували всі вище згадані фактори та виходили з припущення, що висловлювання подяки реалізуються у просодичних варіантах.

Соціальний статус комунікантів кваліфікувався як рівний/нерівний, а відносини між ними – як офіційні та невимушені. На основі взаємодії цих екстралінгвістичних факторів були виділені наступні фоностилістичні варіанти подяк:

- 1) офіційні, коли авторитет на боці мовця;
- 2) офіційні, коли авторитет на боці слухача;
- 3) офіційні, коли комуніканти в однаковій мірі авторитетні один одному;
- 4) невимушені, в розмові між друзями або близькими родичами.

Відповідне відношення мовця до співрозмовника мотивувало підрозділ подяк на доброзичливі (коли мовець відчуває щире, душевне прихильність та вдячність адресатові)

- *I can never thank you enough!*
- *I'm most grateful to you!*
- *Thank you ever so much!*

та стримані (як вираження меншого ступеня доброзичливості, тобто коли мовець нейтрально, байдужо ставиться до адресата та вимовляє свою подяку без особливої теплоти як суто етикетне висловлювання)

- *I'd like to thank you for your kindness.*
- *I must thank you for a delightful evening.*
- *I'm much obliged for your kindness.*

Фонемно-складова структура та лексико-граматичні структури експериментальних фраз зберігалися ідентичними у всіх стилістичних варіантах, в силу чого фоностилістична диференціація таких мовленнєвих реалізацій може базуватися лише на різниці їх просодичних моделей.

Експериментальний матеріал для дослідження відбирався нами з найбільш розповсюджених в англійській мові подяк та складався у вигляді ситуативних мікродіалогів з об'ємом експериментальної фрази у межах від чотирьох до чотирнадцяти слів.

В експерименті приймали участь п'ять носіїв англійської мови (троє чоловіків та дві жінки) у віці від 23 до 38 років, мовлення яких відповідає орфоепічній нормі правильної літературної англійської вимови (RP). Попередньо кожний диктор знайомився з текстом діалогічних єдностей і потім проголошував його з мінімальною опорою на письмовий варіант, ніби відтворюючи ситуацію природного спілкування.

Загальний об'єм експериментального матеріалу склав 400 реалізацій стилістичних варіантів подяк доброзичливого та стриманого характеру вираження.

Отриманий експериментальний матеріал був представлений для аудіювання.

Аудиторський аналіз проходив у два етапи.

Метою першого етапу аудиторського аналізу була стилістична ідентифікація аналізованих висловлювань подяки без опори на діалогічний контекст. На цьому етапі перед аудиторами-інформантами ставилися наступні завдання:

- 1) оцінити природність звучання експериментального матеріалу, його відповідність вимовним нормам спонтанного мовлення;
- 2) визначити соціальний статус комунікантів відносно один одного (в термінах: рівний/нерівний) та характер відносин між ними (у термінах: офіційні/невимушені);
- 3) визначити відношення мовця до співрозмовника (у термінах: доброзичливе, щире або стримане).

В якості інформантів було запрошено носіїв англійської мови (5 чоловік) у віці від 23 до 38 років. Кількість спроб прослуховування фонозаписів не лімітувалася.

Для другого етапу аналізу були відібрані висловлювання, однотипно розпізнані більшістю аудиторів. В експериментальний корпус увійшло 365 реалізацій у виконанні всіх дикторів.

На другому етапі експериментальний матеріал прослуховувався групою кваліфікованих фонетистів-філологів, дослідників і викладачів англійської мови (6 чоловік). Цей етап аудиторського аналізу (власне фонетичний) був націлений на виявлення перцептивних просодичних характеристик досліджуваних фоностилістичних варіантів подяк. До завдання аудиторів-фонетистів входило:

- членування фрази на структурно-функціональні сегменти;
- визначення ступеня виділеності складів;
- визначення локалізації висотного максимуму (мінімуму) фрази;
- визначення типу передшкали, шкали та термінального тону;
- визначення темпу та гучності проголошення фрази.

Визначення перцептивних характеристик здійснювалося в термінах наступних контрастів:

- ступінь виділеності складів – ненаголошений, слабонаголошений, наголошений, сильнонаголошений;
- тип передшкали – низька (рівна, висхідна), середня (рівна, висхідна, низхідна), висока (рівна, висхідна, низхідна);
- тип шкали – рівна (висока, середня, низька), поступово низхідна, низхідна з порушеною поступовістю, ковзна, рівно-ковзна, ступінчасто-ковзна, скандентна та висхідна;
- тип термінального тону - низхідний, висхідний, низхідний-висхідний, висхідний-низхідний, рівний з класифікацією кожного тону за трьома висотними рівнями (високий, середній, низький), також складений, що складається з двох вищевказаних типів тонів);
- темп – повільний, уповільнений, помірний, прискорений;
- гучність – низька, понижена, помірна, підвищена, висока.

За допомогою цих термінів аудитори дали розмітку експериментальних фраз та кваліфікували їх перцептивні просодичні характеристики.

У результаті проведення експерименту, ми отримали наступні результати.

Аналіз, проведений аудиторами-інформантами, підтвердив природність звучання експериментального матеріалу та його відповідність вимовним нормам англійського спонтанного мовлення.

Інформанти адекватно ідентифікували соціальний статус комунікантів відносно один одного як рівний/нерівний, а також характер відносин між комунікантами як офіційні (80%) та невимушені (91%).

Найбільший ступінь правильного розпізнавання соціального статусу в офіційних висловлюваннях з авторитетом на боці мовця та в офіційних висловлюваннях, де комуніканти в однаковій мірі авторитетні один одному, найменша – в офіційних висловлюваннях, коли авторитет на боці слухача (82%, 48% та 25% відповідно). Правильно розпізнавалися також модальні відтінки висловлювань подяки. Вірогідність правильного розпізнавання доброзичливих подяк складає 86%, стриманих – 78%.

Як показують результати слухової ідентифікації просодичних реалізацій, в максимально великій кількості випадків (98%) правильно розпізнавалися невимушені висловлювання доброзичливого характеру вираження. Очевидно, просодичні характеристики цих висловлювань значно відрізняють їх від інших стилістичних варіантів подяк.

Трохи нижчий, у порівнянні з невимушеними висловлюваннями доброзичливого характеру вираження, ступінь правильного розпізнавання у просодичних реалізацій

невимушених висловлювань стриманого характеру вираження (71% від загальної кількості реалізацій).

Частота правильних ідентифікацій офіційних висловлювань з авторитетом на боці мовця доброзичливого характеру вираження та стриманого характеру вираження складає 75% та 82%, а офіційних фраз із рівним статусом комунікантів доброзичливого та стриманого характеру вираження – 48% та 42%.

Низьким ступенем розпізнавання характеризуються просодичні реалізації офіційних висловлювань з авторитетом на боці слухача доброзичливого та стриманого характеру вираження (по 25% правильно ідентифікованих випадків).

Слід зазначити, що офіційні висловлювання з рівним статусом комунікантів доброзичливого характеру вираження часто ідентифікувалися аудитором як невимушені висловлювання доброзичливого характеру вираження, а офіційні висловлювання з рівним статусом комунікантів стриманого характеру вираження – як невимушені висловлювання стриманого характеру вираження.

Офіційні висловлювання з авторитетом на боці слухача доброзичливого та стриманого характеру вираження однозначно не ідентифікувалися інформантами та дали найбільшу варіативність відповідей. Вони визначалися аудитором як офіційні висловлювання з рівним статусом комунікантів доброзичливого та стриманого характеру вираження та як невимушені висловлювання доброзичливого та стриманого характеру вираження відповідно.

Малюнок № 1. Рівень ступеню правильної ідентифікації просодичних реалізацій досліджуваних стилістичних варіантів подяк (в %).

Умовні позначення: НД – невимушені висловлювання доброзичливого характеру вираження; НС – невимушені висловлювання стриманого характеру вираження; ОАД – офіційні висловлювання з авторитетом на боці мовця доброзичливого характеру вираження; ОАС – офіційні висловлювання з авторитетом на боці мовця стриманого характеру вираження; ОРД – офіційні висловлювання з рівним статусом комунікантів доброзичливого характеру вираження; ОРС – офіційні висловлювання з рівним статусом комунікантів стриманого характеру вираження; ОНАД – офіційні висловлювання з авторитетом на боці слухача доброзичливого характеру вираження; ОНАС – офіційні висловлювання з авторитетом на боці слухача стриманого характеру вираження

Встановлено три ступені розпізнавання стилістичних варіантів подяк за фонетичними реалізаціями: низька – офіційні висловлювання з авторитетом на боці слухача стриманого та доброзичливого характеру вираження; середня – офіційні висловлювання з рівним статусом комунікантів доброзичливого та стриманого характеру вираження; висока – невимушені висловлювання доброзичливого та стриманого характеру вираження та офіційні з авторитетом на боці мовця стриманого характеру вираження (див. мал. № 1).

Невимушені висловлювання доброзичливого характеру вираження, за показаннями аудиторів, характеризуються наявністю звуків, що підлягають темпоральній компресії. Аудитором було також відмічено, що невимушені фрази доброзичливого характеру

вираження відрізняються паралінгвістичними засобами, що випереджають та супроводжують висловлювання.

Місце локалізації висотнонального максимуму у фразах фіксувалося у більшості випадків на одному з промінантних складів у шкалі, а також на першому наголошеному складі. Висотнональний мінімум відмічався в термінальній частині висловлювання.

Передшкала, здебільшого, визначалася як середня висхідна або висока рівна. Характер шкал аналізованих висловлювань є достатньо варіативний. Найбільш частотними є поступово низхідні шкали, низхідні з порушеною поступовістю, ступінчасто-ковзні та високі рівні. В даному варіанті висловлювань зустрічаються також ковзні емпатичні шкали з маркованою промінантністю складів.

Систематизація відповідей аудиторів по ідентифікації термінального тону дозволила встановити, що невимушені висловлювання доброзичливого характеру вираження найчастіше завершуються середньонизхідним тоном широкої різновидності або високонизхідним тоном тієї ж різновидності. Слід зазначити, що у всіх фразах із звертаннями зустрічалися випадки складеного низхідного + висхідного тону, представленого наступною різновидністю: середньонизхідний + низьковисхідний. Наприклад:

Thanks for your help, Richard.

Thanks very much, guy.

Гучність невимушених висловлювань доброзичливого характеру вираження, що сприймалася, розпізнавалася як помірна (75%) та підвищена (25%).

Аудиторський аналіз темпоральної організації невимушених висловлювань доброзичливого характеру вираження виявив, що досліджувані висловлювання реалізуються в помірному (46%), прискореному (30%) та швидкому (24%) темпі.

Також відмічалася темпоральна особливість акцентно-виділених складів, яка проявлялася в емпатичній довготі звуків. Найчастіше емпатична довгота спостерігалася в ініціальному елементі маркованого складу та складоносії. Наприклад:

Thanks ever so much for the tea.

Thanks very much.

Thanks a lot for inviting us.

При прослуховуванні даного варіанта висловлювань зверталася увага на дзвінкість, звучність голосу, також відмічалася теплота, щирість, доброзичливість у висловлюваннях. Невимушені висловлювання доброзичливого характеру вираження звучать більш жваво у порівнянні з однотипними офіційними висловлюваннями з рівним статусом комунікантів доброзичливого характеру вираження та офіційними висловлюваннями з авторитетом на боці мовця доброзичливого характеру вираження.

В офіційних фразах із рівним статусом комунікантів доброзичливого характеру вираження висотнональний максимум переважно реєструвався на першому наголошеному складі, а висотнональний мінімум - в термінальній частині висловлювання.

Для офіційних висловлювань із рівним статусом комунікантів доброзичливого характеру вираження найбільш характерна середня висхідна або середня рівна передшкала. Шкали ідентифікувалися, головним чином, як поступово низхідні, ступінчасто-ковзні, рідше зустрічалися низхідні з порушеною поступовістю або високі рівні.

Серед термінальних тонів найбільш уживані середньонизхідний широкої різновидності або низьконизхідний. Складений термінальний тон низхідний + висхідний (у фразах із звертанням) представлений наступними різновидностями: середнім низхідним + низький висхідний:

I'd like to thank you for your kindness, Mr. Lark.

I must thank you for a delightful evening, Margaret.

Гучність офіційних висловлювань із рівним статусом комунікантів доброзичливого характеру вираження, що сприймалася, характеризувалася у більшості випадків як помірна (82%), рідше – понижена (18%).

Темп вимови офіційних висловлювань із рівним статусом комунікантів доброзичливого характеру вираження визначався як помірний (75%), іноді – прискорений (25%).

Відмічалось подовження деяких звуків (переважно коротких голосних та сонантів) в ініціальной позиції акцентно-виділених складів. Слід відзначити, що частотність використання емпатично довгих звуків у фразах нижча у порівнянні з однотипними невимушеними висловлюваннями доброзичливого характеру вираження.

В даному варіанті висловлювань зменшується кількість звуків, що піддані часовій компресії. Офіційні фрази з рівним статусом комунікантів доброзичливого характеру вираження проголошувалися чітко у порівнянні з невимушеними висловлюваннями доброзичливого характеру вираження.

При прослуховуванні офіційних висловлювань з авторитетом на боці мовця доброзичливого характеру вираження однозначно було зафіксовано чіткість їх вимови.

Висотнотональний максимум в офіційних фразах з авторитетом на боці мовця доброзичливого характеру вираження зосереджений переважно на першому наголошеному складі шкали, рідше – на одному з промінантних складів у шкалі. Висотнотональний мінімум концентрується в термінальній частині висловлювання.

Передшкала у більшості випадків визначається як середня висхідна, іноді – як середня рівна.

В даному варіанті висловлювань переважно вживаються низхідні та ступінчасто-ковзні шкали.

В офіційних фразах з авторитетом на боці мовця доброзичливого характеру вираження низхідний термінальний тон реалізується як середньонизхідний широкої різновидності (53%) та низьконизхідний (47%). У фразах із звертаннями складений термінальний тон низхідний + висхідний представлений наступною різновидністю: середньонизхідний + низьковисхідний:

Thank you for giving up your coffee break to help, Ms. Timms.

Thank you very much for the beautiful book, Mr. Kincaid.

Гучність висловлювань, що розглядаються, кваліфікувалася як помірна з незначним ступенем підвищення.

Темп розпізнаний як помірний з тенденцією до уповільнення в термінальній частині. В даному варіанті висловлювань відмічалася термінальна розтягнутість ядра.

В невимушених фразах стриманого характеру вираження локалізація висотнотонального максимуму зосереджена у більшості випадків на першому наголошеному складі шкали, рідше – на одному з промінантних складів у шкалі. Висотнотональний мінімум домінує в термінальній частині фраз.

Для невимушених висловлювань стриманого характеру вираження, в основному, характерні середні рівні, рідше зустрічалися поступово-низхідні та ступінчасто-ковзні шкали.

Термінальне завершення просодичних реалізацій невимушених висловлювань стриманого характеру вираження маркується середнім низхідним термінальним тоном широкої різновидності або низьким низхідним. У фразах із звертаннями складений низхідний + висхідний термінальний тон представлений наступною різновидністю: середній низхідний + низький висхідний:

Thanks for your help, Richard.

Thanks very much, guy.

Гучність, що сприймалася, кваліфікувалася як помірна (75%) та понижена (25%).

Дані по сприйняттю темпу свідчать про те, що висловлювання, що розглядаються, характеризуються переважно помірним (63%) темпом, який іноді переходить у прискорений (25%) та швидкий (12%).

Невимушені фрази стриманого характеру вираження характеризуються наявністю звуків, що підлягають часовій компресії. При прослуховуванні даного варіанта висловлювань зверталася увага на приглушеність голосу.

В офіційних фразах із рівним статусом комунікантів стриманого характеру вираження висотнотональний максимум фіксувався переважно на першому наголошеному складі. Висотнотональний мінімум зосереджений у термінальній частині просодичних реалізацій.

В даному варіанті висловлювань зустрічаються, здебільшого, середня та низька передшкали з висхідним рухом тону.

Для офіційних висловлювань із рівним статусом комунікантів стриманого характеру вираження характерне використання середньонизхідного тону широкої різновидності або низьконизхідного. У фразах із звертаннями складений термінальний тон низхідний + висхідний представлений різновидністю: середньонизхідний + низьковисхідний. Наприклад:

I'd like to thank you for your kindness, Mr. Lark.

Гучність офіційних фраз із рівним статусом комунікантів стриманого характеру вираження сприймалася як помірна (69%) та понижена (31%).

Аналіз темпоральних характеристик на рівні сприйняття свідчить про те, що висловлювання, що розглядаються, реалізуються в більшості випадків у помірному, рідше – у прискореному темпі.

У просодичних реалізаціях офіційних висловлювань із рівним статусом комунікантів стриманого характеру вираження, так само як і у невимушених висловлюваннях стриманого характеру вираження, відмічалася приглушеність голосу.

При прослуховуванні офіційних висловлювань з авторитетом на боці мовця стриманого характеру вираження перш за все зверталася увага на чіткість їх проголошення.

Висотнотональний максимум в офіційних фразах з авторитетом на боці мовця стриманого характеру вираження зосереджений на першому наголошеному складі. Висотнотональний мінімум сконцентровується в термінальній частині висловлювань.

У просодичних реалізаціях офіційних висловлювань з авторитетом на боці мовця стриманого характеру вираження переважає низька передшкала з висхідним рухом тону. Шкала ідентифікувалася як поступово низхідна або ступінчасто-ковзна.

Даний варіант висловлювань у більшості випадків реалізується з низхідним термінальним тоном широкої різновидності, зустрічається також низький низхідний. У фразах із звертаннями термінальна частина може завершуватися складеним низхідним + висхідним тоном, який представлений різновидністю: середньонизхідний + низьковисхідний.

Thank you for giving up your coffee break to help, Ms. Timms.

Гучність фраз однозначно кваліфікувалася як помірна з незначним ступенем підвищення. Темп офіційних висловлювань з авторитетом на боці мовця стриманого характеру вираження був визначений як помірний з тенденцією до уповільнення в термінальній частині.

Співставлення просодичних варіантів стилістичних варіантів подяк із модальним відтінком доброзичливості на рівні сприйняття дозволило встановити їх загальні та індивідуальні просодичні характеристики.

На рівні сприйняття загальними просодичними характеристиками стилістичних варіантів подяк, що розглядаються, являються: переважання поступово-низхідної та ступінчасто-ковзної шкал, середньонизхідного термінального тону широкої різновидності, помірного темпу та гучності, наявність емпатичних довгих звуків у фразах.

Невимушені висловлювання стриманого характеру вираження відмічені: найбільшими процентними показниками високої рівної передшкали, високої рівної шкали та високонизхідного термінального тону широкої різновидності, тенденцією до прискорення темпу та до підвищення гучності, наявністю паралінгвістичних засобів.

Просодичні характеристики офіційних висловлювань з рівним статусом комунікантів доброзичливого характеру вираження на рівні сприйняття наближаються до характеристик невимушених висловлювань доброзичливого характеру вираження, з одного боку, але відрізняються від перших меншою частотністю вживання високої рівної шкали та високонизхідного термінального тону широкої різновидності, а від останніх – наявністю реалізацій високої рівної шкали та високонизхідного термінального тону широкої різновидності, незначним прискоренням темпу та пониженням гучності.

Офіційні висловлювання з авторитетом на боці мовця доброзичливого характеру вираження характеризуються: відсутністю реалізацій рівної високої передшкали, низхідної з порушеною поступовістю та високою рівною шкали, загальною тенденцією до звуження ядерних тонів, тенденцією до уповільнення темпу в термінальній частині, найбільшою чіткістю проголошення.

Співставлення просодичних характеристик стилістичних варіантів подяки з модальним відтінком стриманості на рівні сприйняття показало, що вони володіють низкою загальних просодичних ознак. До них відносяться: переважна локалізація висотнонального максимуму на першому наголошеному складі, переважання поступово-низхідної шкали, середньонизхідного термінального тону широкої різновидності, помірного темпу та гучності.

Поряд із схожими рисами, досліджувані стилістичні варіанти подяк на рівні сприйняття відрізняються за низкою індивідуально притаманних їм інтонаційних ознак.

Невимушені висловлювання стриманого характеру вираження марковані: найбільшим процентними показниками середньої рівної шкали, тенденцією до прискорення темпу, наявністю звуків, що піддані часовій компресії.

Просодичні характеристики офіційних висловлювань з рівним статусом комунікантів стриманого характеру вираження на рівні сприйняття наближаються до характеристик невимушених та офіційних з авторитетом на боці мовця висловлювань стриманого характеру вираження, але відрізняються від перших більшою частотністю низької висхідної передшкали та меншою частотністю рівної шкали, а від останніх – переважанням середньої висхідної передшкали, незначним пониженням гучності.

Дистинктивними ознаками офіційних висловлювань з авторитетом на боці мовця стриманого характеру вираження на рівні сприйняття являються: переважання низької висхідної передшкали, відсутністю реалізацій середньої рівної шкали, тенденцією до підвищення гучності, уповільнення темпу в термінальній частині, чіткістю проголошення.

Результати проведеного аналізу свідчать про можливість ідентифікації та розмежування стилістичних варіантів подяк доброзичливого та стриманого характеру на рівні сприйняття.

Таблиця № 1. *Перцептивні просодичні ознаки стилістичних варіантів англійських подяк доброзичливого характеру вираження (в %)*

Ознаки	Стилістичні варіанти		
	НД	ОРД	ОАД
I. Тип передшкали			
середня: рівна	15	25	33
висхідна	57	39	67
низька: висхідна	-	20	-
висока: рівна	28	16	-
II. Тип шкали			
рівна: висока	22	13	-
середня	-	-	-
поступово-низхідна	27	42	58
низхідна з порушеною поступовістю	18	20	-
ковзна	17	-	-
ступінчасто-ковзна	16	25	35
рівно-ковзна	-	-	-
III. Тип термінального тону			
високонизхідний	37	16	-
широкий			
середньонизхідний	53	47	53
широкий			
низьконизхідний	10	37	47
IV. Гучність			
низька	-	-	-
понижена	-	18	-
помірна	75	52	78
підвищена	25	-	22
висока	-	-	-
V. Темп			
повільний	-	-	-
уповільнений	-	-	11
помірний	46	75	89
прискорений	30	25	-
швидкий	24	-	-

Таблиця № 2. *Перцептивні просодичні ознаки стилістичних варіантів англійських подяк стриманого характеру (%)*

Ознаки	Стилістичні варіанти		
	НС	ОРС	ОАС
I. Тип передшкали			
середня: рівна	25	14	19
висхідна	58	50	31
низька: висхідна	17	36	50
висока: рівна	-	-	-
II. Тип шкали			
рівна: висока	-	-	-
середня	25	12	-
поступово-низхідна	44	63	77
низхідна з порушеною поступовістю	-	-	-
ковзна	-	-	-
ступінчасто-ковзна	31	-	23
рівно-ковзна	-	25	-
III. Тип термінального тону			
високонизхідний	-	-	-
широкий			
середньонизхідний	55	59	62
широкий			
низьконизхідний	45	41	38
IV. Гучність			
низька	-	-	-
понижена	25	31	-
помірна	75	69	91
підвищена	-	-	9
висока	-	-	-
V. Темп			
повільний	-	-	-
уповільнений	-	-	31
помірний	63	63	69
прискорений	25	37	-
швидкий	12	-	-

Література:

1. *Аврорин В.А.* (1975). Проблемы изучения функциональной стороны языка. К вопросу о предмете социолингвистики. –Л.: Наука. – 276с.
2. *Бархударов Л.С.* (1975). Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода. – М.: Изд-во иностр. лит-ры. – 239с.
3. *Брандес М.П.* (1983). Стилистика немецкого языка. – М.: Высшая школа.
4. *Бухаров В.М.* (1995). Варианты норм произношения современного немецкого литературного языка. – Н.Новгород. – 138с.
5. *Виноградов В.В.* (1971). О теории художественной речи. – М.: Высшая школа.
6. *Винокур Г.О.* (1995). Избранные работы по русскому языку.
7. *Гайдучик С.М.* (1973). Фоностилистический аспект устной речи: Экспериментально-фонетическое исследование на материале немецкого языка. Автореферат дисс. ...докт. филол. наук: 10.02.04.. – Л., - 31с.
8. *Жинкин Н.И.* (1967). Внутренние коды языка и внешние коды речи // *To honor Roman Jakobson. Vol.3.* – The Hague. Paris.
9. *Жирмунский В.М.* (1977). Теория литературы. Поэтика. Стилистика. – Л.: Наука.
10. *Кожина М.Н.* (1983). Стилистика русского языка. – М.: Просвещение. – 223с.
11. *Лабов У.* (1975). Исследование языка в его социальном контексте // Новое в лингвистике. – М.: Наука. – Вып.7.
12. *Лабов У.* (1976). Единство социолингвистики // Социально-лингвистические исследования.- М.:Наука.- С.5-31.
13. *Николаева Т.М.* (1970). Новое направление в изучении спонтанной речи // ВЯ. - № 3. – с.117-124.
14. *Овчинников В.И.* (1990) Некоторые вопросы взаимодействия просодии высказывания и различных экстралингвистических условий в реализации текста // Проблемы нормы и вариативности в реализациях высказывания: Межвуз. Сб. научн. Трудов. – Горький: ГГПИИЯ им. Н.А.Добролюбова.
15. *Прокопова Л.І.* (1995). Соціолект школярів і німецька літературна вимова // Мови європейського культурного ареалу. Розвиток і взаємодія. – К.: Довіра. – С.163-168.
16. *Петренко А.Д.* (1998). Социофонетическая вариативность современного немецкого языка в Германии. – К.: "Рідна мова".
17. *Розен Е.В.* (1984). Общая и профессиональная лексика при обучении устной спонтанной речи. – М.: Высшая школа. – 79с.

18. Семенец О.Е. (1985) Социальный контекст и языковое состояние: Территориальная и социальная дифференциация английского языка в развивающихся странах. К.
19. Степанов Г.В. (1988). Язык. Литература. Поэтика. – М.
20. Туманян Э.Г. (1995). Понятие «языковая норма» с позиций социальной лингвистики. // Проблемы языковой жизни Российской Федерации и зарубежных стран. - М.
21. Филичева Н.И. (1992). Немецкий литературный язык. – М.
22. Швейцер А.Д. (1976). Междисциплинарный статус и предмет социолингвистики // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. – М. – Т. 35. - № 4.
23. Швейцер А.Д. (1976). Современная социолингвистика. Теория, проблемы, методы. – М.: Наука . – 176с.
24. Щерба Л.В. (1983). Русские гласные в качественном и количественном отношении. – Л.: Наука . – 155с.
25. Bailey C-J. et all (1991). Bailey C-J., Wikle T., Tillery J., Sand L. The Apparant Time Construct. // Language Variation and Change. Washington, DC: Georgetown University Press.
26. Bernstein B. (1970). A sociolinguistic approach to socialization: with some reference to educability // Language and poverty, ed. By Fr. Williams. – Chicago.
27. Bloofield L. (1933). Language. – New York: Henry Holt. – 386 p. Labov W. (1972). Der Ausdruck sozialer Prozesse in linguistischen Strukturen. // Sprache und Gessellschaft - Hamburg: Hoffman und Campe. - 338 S.
28. Blount D. (1995). Language, Culture and Society: A Book of Readings.- Prospect Heights, Ill.: Waveland Press.
29. Chambers J.K. (1995). Sociolinguistic Theory: Linguistic Variation and its Social Significance.- Oxford: Basil Blackwell.
30. Figueroa E. (1994). Sociolinguistic Metatheory. – Oxford: Pergamon.
31. Freed A.F. et all (1996). Freed A.F., Greenwood A. Woman, Men and Type of Talk: What Makes the Difference? // Language in Society.
32. Halliday M.A. (1966). User and the Use of Language // Halliday M.A., McIntosh A., Stevens P. – The Linguistic sciences and linguistic teaching. – London.
33. Labov W. (1970). The social stratification of English in New York city. – Washington: D.C.
34. Macaulay R. (1994). The Social Art. Language and Its Uses/ - New York-Oxford.: Oxford University Press. – p. 21.
35. Riesel E. (1963). Stilistik der deutschen Sprache. – 2 Aufl. – Moskau.

36. *Romaine S.* (1994). *Language in Society: An Introduction to Sociolinguistics.* – Oxford: Oxford University Press.
37. *Smith Larry W.* (1994). An interactionist approach to the analysis of similarities and differences between spoken and written language // Sociocultural approaches to language and literacy // An interactionist perspective. – Cambridge University Press, 1994. – p.43-82.
38. *Steiner J.V.* (1994). Sociocultural approaches to language and literacy. // An interactionist perspective. – Cambridge University Press. – 397p.
39. *Sturtevant E.* (1947). *An Introduction to Linguistic Science.* – New Haven. – 234 p.
40. *Wolf H.* (1970). Sprachwandel in soziolinguistischer Sicht. // Germanistische Linguistik. – Olms. – Varia 1. – Nr.6. – 700 S.